

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

וארא

(חלק טז — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

718-774-4000 / FAX 718-774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

וארא ג

פה וכבד לשון אנכי⁵, „שלח נא ביד תשלח“⁶, האָט אים דער אויבערשטער געזאָגט „ודברת אליו (צו אהרן) . . . ודבר הוא לך אל העם גוי“ –

נאָר אַז (אויך) משה זאָל ריידן צו פרעה; און דער חילוק צווישן משה'ס דיבור און אהרן'ס איז נאָר אין דעם, וואָס משה האָט געדאַרפט ריידן בלויז „פעם אחת“, און אהרן האָט עס געדאַרפט „ממליץ“ זיין און „מטעים“ זיין „באזני פרעה“, ביז צו ווירקן אויף אים אַז – „ושלח את בני ישראל מארצו“.

[דערפאַר איז רש"י מוסיף דעם וואָרט „(ויטעימנו) באזני (פרעה)“ – הגם אַז אין פסוק שטייט סתם „אל פרעה“ – וואָס דאָס מיינט ווי רש"י טייטשט אין אָנהויב פ' ויגש: „דבר באזני אדוני – יכנסו דברי באזנך“].

דער הכרח צו לערנען אַז „אתה תדבר“ (פון משה) מיינט צו פרעה און ניט צו אהרן (אַנדערש ווי דער סדר אין פ' שמות כנ"ל, און ווי כמה פשטנים לערנען איין אַזוי אויך דאָ): א) עס שטייט דאָך שוין אין פריערדיקן פסוק אַז „ואהרן אחיך יהי נביאך“ – איז וואָס דאָרף עס דער פסוק דאָ איבערחזון נאָכאַמאָל „אתה תדבר גוי ואהרן אחיך ידבר גוי“? (ב) עס שטייט בפירוש אין פסוק (פריער¹⁰), „הם המדברים אל

א. בהמשך צו דער טענה פון משה רבינו צום אויבערשטן „הן אני ערל שפתים ואיך ישמע אלי פרעה“¹, שטייט אין פסוק: „ויאמר ה' אל משה ראה נתתיך אלקים לפרעה ואהרן אחיך יהי נביאך. אתה תדבר את כל אשר אצוך ואהרן אחיך ידבר אל פרעה גוי“. איז רש"י מעתיק די התחלה, די ווערטער³ „אתה תדבר“ און איז מפרש: „פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי⁴ ששמעת מפי ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו באזני פרעה“.

ד. ה. רש"י לערנט אז „אתה תדבר גוי ואהרן אחיך ידבר אל פרעה גוי“ מיינט ניט אַז משה זאָל ריידן (בלויז) צו אהרן און נאָר אהרן זאָל ריידן מיט פרעה

– ע"ד ווי מ'האָט פריער געלערנט אין פ' שמות, אַז נאָכדעם וואָס משה האָט גע'טענה'ט צום אויבערשטן „כבד

1) פרשתנו ו, ל.

2) ז, א"ב.

3) אף שרש"י מפרש כאן כל הכתוב (ולא רק התיבות „אתה תדבר“)

– „את כל אשר אצוך“ – „פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי שמעת מפי“ (ראה ש"ח כאן): „ואהרן אחיך ידבר אל פרעה“ – „ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו באזני פרעה“ (וראה יריעות שלמה (מהרש"ל) כאן); „ושלח את בני ישראל מארצו“ – שדיבור אהרן הוא באופן כזה ש'פעול על פרעה, שלכן מדייק רש"י „באזני פרעה“, כדלקמן בפנים –

מ"מ מעתיק רש"י רק תיבות אלו, כדרכו בכ"מ להעתיק רק התחלת הכתוב (או הענין) אף שכוונתו לכל הכתוב (או הענין). ראה לקו"ש ח"י ע' 242.

4) בדפוס ראשון ושני דרש"י ובכמה כתי"ש דרש"י: לפי וכן נעתק בטור הארוך פרשתנו ו, יב (ודפוסים אחרים דהרמב"ן שם, יג). וראה לקמן הערה 35.

5) ד, י.

6) שם, יג.

7) שם, ט"ז.

8) תיב"ע וראבי"ע כאן. רמב"ן (לעיל ו, יג). ועוד.

9) וראה ג"כ מפרשי רש"י (רא"ם, גו"א, דבק טוב, משכיל לדוד ועוד).

10) ו, כז. וכן מוכח מעוד כמה פסוקים – ראה גו"א ומשכיל לדוד.

לפה"14 – האָט ער ניט גערעדט באריכות ובפרטיות וכמה פעמים, נאָר ער האָט געזאָגט דעם עיקר והמוכרח און האָט זיך סומך געווען אויף אהרן'ען אַז ער וועט „מטעים" זיין זיינע רייד – ז. ה. ווי אָנגעזאָגט בפרשתנו

וויבאַלד אַזוי, שטעלט זיך די שאלה: אויב ס'איז נויטיק צו באַוואַרענען דעם סדר פון „אתה תדבר ג' ואהרן אחיך ידבר גו", אַז משה רעדט „פעם אחת . . ואהרן כ' ימליצנו ויטעימנו כו" – האָט עס דער פסוק געדאַרפט זאָגן דאָרט וואו זיי האָבן צום ערשטן מאָל גערעדט צו פרעה (אין פ' שמות)15; און אויב ס'איז אַ דבר המובן מעצמו (אַז ווען ביידע האָבן גערעדט, האָט משה גערעדט בקיצור, זייענדיק אַ „כבד פה גו", און אהרן האָט מטעים געווען זיינע רייד) – פאַרוואָס דאַרף עס דער פסוק מפרט זיין דאָ? עס וואָלט געווען גענוג צו זאָגן בקיצור אַז משה זאָל מצרף זיין צו זיך אהרן'ען (ע"ד ווי (דער פסוק און) רש"י זאָגט פריער16 אויף „וידבר ה' אל משה ואל אהרן" – „לפי שאמר משה ואני ערל שפתים צירף לו הקב"ה את אהרן כו")?

פרעה גו" – אַז אויך משה האָט גערעדט צו פרעה;

דעריבער לערנט רש"י, אַז דער פסוק „אתה תדבר גו" קומט זאָגן, אַז אויך משה זאָל ריידן צו פרעה, אָבער ער זאָל עס טאָן נאָר „פעם אחת . . ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו וכו'".

ב. מ'דאַרף אָבער פאַרשטיין:

(א) פריער, אין פ' שמות11 ווערט דער- ציילט אַז נאָכדעם וואָס משה ואהרן האָבן צונויפגעקליבן די זקני ישראל וכו', „באו משה ואהרן ויאמרו אל פרעה גו' ויאמרו אלקי העברים גו". און פון דעם וואָס (אויך) דאָרט שטייט אַ לשון רבים איז מוכח, אַז אויך דעמאָלט האָבן ביידע גערעדט צו פרעה12 (ובפרט אַז דער פסוק איז משנה פון פריער: בנוגע צו „כל זקני בני ישראל" שטייט13 „וידבר אהרן גו' אשר דבר ה' אל משה", און ביי פרעה שטייט „ויאמרו")

– און בפשטות איז מסתבר, אַז היות משה איז געווען אַ „כבד פה וכבד לשון" – וואָס מהאי טעמא האָט דער אויבער- שטער מסכים געווען אַז אהרן „יהי' לך

14 שם, טז. – ואף זהו בנוגע הדיבור „אל העם", הרי (נוסף על המבואר לקמן, שבפשטות זה תשובה גם ע"ד השליחות לפרעה, הרי) מכיון שבפועל ה' „כבד פה גו" מובן שדיבר בקיצור כו', ככפנים.

15 ואף בשליחות זו לא ה' ציווי מיוחד למשה לדבר לפרעה, כ"א „ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ויאמרתם גו" (שמות ג, יח) [אלא ש'הזקנים נשמתו אחד אחד כו' (פרש"י שם ה, א) ונשארו רק משה ואהרן], משא"כ כאן שנצטווה „דבר אל פרעה גו" – מ"מ, מכיון שגם בפ' שמות מפורש „ויאמרו", שגם משה דיבר לפרעה (עם היותו „כבד פה גו"), הו"ל להכתוב לפרש סדר הדיבור, ככפנים.

16 ו, יג. וראה פרש"י שם, כט"ל: „הוא הדיבור עצמו האמור למעלה . . היא אמירה שאמר למעלה כו'".

11 ה, א. ג.

12 ברמב"ן (ו, יב) כתב: „מתחילה לא צוה אותו שידבר הוא אל פרעה רק אמר ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו והי אפשר שידברו הזקנים והוא יחריש", ומשמע שמפרש שם גם הכתוב „ויאמרו" שבפ' שמות (שרק האחד דיבר) – אבל מפשטות הלשון „ויאמרו" (וכן הלשון „המדברים" שבפרשתנו) משמע, שגם משה דיבר אל פרעה (וראה גם רמב"ן שמות ד, טו). ולהעיר ג"כ, שברמב"ן ו, יג כ' (בטעם הכפלת טענת משה): „והקב"ה צוה את שניהם לדבר אל העם ואל פרעה וחשב משה כי שניהם יתנבאו כו' ושניהם יבואו כו' ואל פרעה ודי שידבר האחד כו" – והי' רש"י פליג ע"ז וס"ל ש'הוא הדיבור עצמו האמור למעלה כו'".

13 ד, ל.

„לך ואספת את זקני ישראל גו'”¹⁹, און אויך „ואשלחך אל פרעה גו'”²⁰ – איז דערפון מובן, אַז די תשובה פון אויב-בערשטן „הוא יהי לך לפה” באַציט זיך אויף ביידע שליחות'ן.²¹

(ב) ועיקר: מיט עטלעכע פסוקים ווייטער – נאָכן דערציילן אַז דער אויבער-שטער האָט מסכים געווען „הוא יהי לך לפה” – דערציילט דער פסוק²² אַז דער אויבערשטער האָט געזאָגט צו משה בפירוש „בלכתך לשוב מצרימה ראה כל המופתים גו' ועשיתם לפני פרעה גו'” וואָמרת אל פרעה גו'”, און מ'געפינט ניט אַז משה זאָל אויף דעם טענה'ן צום אויבערשטן „כבד פה גו'” וכיו"ב²³;

מוז מען זאָגן, אַז ער האָט אָנגענומען, אַז (כאָטש דאָ וועט (אויך) ער מוזן ריידן צו פרעה „וואָמרת”²⁴) – ניט ווי ביים דיבור צו די בני" וואו אהרן אַליין האָט צו זיי גערעדט – פונדעסטוועגן) קען ער מיטנעמען אהרן²⁵ „לפה”²⁶.

(19) שמות ג, טז.

(20) שם י. וראה פרש"י שם: יועילו זבירך כו'. פרש"י שם, יא: לדבר עם המלכים.

(21) ומש"נ „ודבר הוא לך אל הנס” – כי עיקר השליחות אַז הי' „לפה”, כמבואר בהמשך הכתובים שם (וגם השליחות לפרעה אַז הי' צ"ל עם זקני ישראל כנ"ל הערה 15), והשליחות של משה לפרעה הי' על לאח"ז (ראה פרש"י שבהערה 23).

(22) שמות ד, כא-כב.

(23) ודוחק לומר שמכיון שציווי זה הי' על לאחר זמן (כפרש"י שם: „מופתים שאני עתיד לשום בידך כו'”, עיי"ש) לכן לא טען משה כו'.

(24) ועד"ז כאן שנצטווה משה (ו, יא. כט) „דבר אל פרעה מלך מצרים”.

(25) אבל אין להוכיח זה מ'ואמר אל פרעה” (שמות ה, א), שהרי שם הי' הציווי „וואמרתם”.

(26) כנ"ל הערה 15.

(27) ועפ"ז ומתק לשון רש"י עה"פ „יהי לך לפה” – „למליץ לפי שאתה כבד פה”, דלכאורה: תיבות אלו מיותרות – אלא שבזה מוסיף בפי

(ב) אַ גרעסערע תמי"ז: וואָס איז בכלל געווען די טענה פון משה רבינו דאָ „הן אני ערל שפתים” – ער האָט דאָך שוין פריער געטענה'ט „כבד פה וכבד לשון אנכי” און דערויף האָט דער אויבערשטער אים געענטפערט „הוא יהי לך לפה” – היינט פאַרוואָס איז ער איצט ווידער אַמאָל געקומען מיט (לכאורה) דער זעלבער טענה „הן אני ערל שפתים”?

ולאידך, אויב עס איז דאָ צוגעקומען אַ חידוש אין דער צווייטער טענה, וואָס דעריבער איז ניט מספיק די עצה אַז אהרן „יהי לך לפה” – איז ווי ווערט זי פאַרענטפערט דערמיט וואָס „אהרן אחיך יהי נביאך”, וואָס איז לכאורה דער זעל-בער ענטפער ווי אין פ' שמות?

ג. מפרשים¹⁸ ענטפערן (אויף דער צווייטער שאלה) אַז פריער רעדט זיך נאָר וועגן דעם דיבור „אל העם” (ווי דער פסוק איז דאָרט מדגיש „ודבר הוא לך אל העם”), און דאָ איז נתחדש געוואָרן די שליחות הדיבור אויך צו פרעה; און דערפאַר האָט משה דאָ ווידער גע-טענה'ט „אני ערל שפתים”, און דער אויבערשטער האָט געענטפערט אַז אויך ביי דער שליחות צו פרעה – „ואהרן אחיך יהי נביאך”.

אַבער עס איז שווער אַזוי צו זאָגן – ווייל:

(א) באַלד אין המשך פון די ערשטע רייד וואו דער אויבערשטער האָט אָנגע-זאָגט אַז משה זאָל ווערן דער שליח ה', ווערן שוין דערמאָנט ביידע שליחות'ן:

(17) כמו שהקשה הרמב"ן (ו, יב), אברבנאל ואלשיך כאן. ועוד.

(18) רמב"ן שם (ושמות ד, טז). אברבנאל שם. ועוד. וראה אלשיך שם באו"א.

טייטשט רש"י²⁹, „אטום שפתים": זיינע ליפן זיינען „פאַרשטאַפּט" – ס'איז אַ שטערונג צום ריידן.

און דאָס איז דער חידוש אין זיין צווייטער טענה: פריער האָט ער געמיינט אַז ער איז (בלויז) „כבד פּה וכבד לשון" – ער קען ריידן עכ"פּ „בכבידות", און דעריבער האָט דערצו מספיק געווען מיטצונעמען אהרן'ען, וואָס וועט מאַרירן ו „מטעים" זיין דאָס וואָס משה וועט זאָגן בקיצור צו פרעה;

אַבער איצט איז ער געקומען צו דער הכרה אַז „אני ערל שפתים": זיין ריידן איז ניט נאָר ניט „בקלות" נאָר אינגאַנצן ניט מעגלעך, כאילו ער וואָלט געווען „אטום" – ובמילא האָט דאָך ניט קיין אָרט זיין שליחות צו פרעה [ואדרבה: זיין קומען צו פרעה באופן אַז ער וועט דאָרט שווייגן וועט ניט בלויז ניט ברענגען קיין תועלת, נאָר פאַרקערט, גורם זיין אַ קלקול³⁰: פרעה קען דאָך אָננעמען זיין שתיקה אַלס הסכמה אַז עס דאַרף זיין „תכבד העבודה"³¹ וכיו"ב].

אויף דעם האָט אים דער אויבער-שטער געענטפערט „אתה תדבר גו'": דאָס איז ניט נאָר אַ ציווי (דו זאָלסט ריידן), נאָר (צוזאַמען דערמיט) אַ הבטחה – דו וועסט ריידן; אַז כאָטש ער איז אַז „ערל שפתים" וועט דער אויבערשטער אים געבן די יכולת צו ריידן³².

ד. נוסף על הנ"ל זיינען דאָ כמה דיוקים אין לשון רש"י, ומהם:

(א) ס'איז מובן אַז משה האָט גערעדט בצמצום ובקיצור (און אהרן האָט אין דעם מאַרירן ומטעים געווען), אַבער וואָס איז דער הכרח צו זאָגן אַז משה האָט גערעדט דוקא „פעם אחת" און ניט מער?

(ב) וואָס איז דער דיוק הלשון „(פעם אחת) כל שליחות ושלחות כו'" – לכאורה וואָלט דאָ מער מתאים געווען דער לשון „כל ציווי וציווי" – בהתאם צו לשון הכתוב „את כל אשר אצורך"?

(ג) „(כל שליחות ושלחות) כפי ששמעת מפ"י, וואָס איז לכאורה אַ יתור לשון – צי דען וועט משה זאָגן פרעה'ן ניט ווי ער האָט עס געהערט פון אויבערשטן?

(ד) וואָס איז דער כפל הלשון „ימליצנו ויטעימנו"?

ה. דער ביאור אין דעם וועט זיין פאַרשטאַנדיק בהקדים להסביר וואָס משה האָט אין זיין טענה דאָ משנה גע-ווען פון זיין פריערדיקער טענה: אין פ' שמות⁵ האָט ער געזאָגט „כבד פּה וכבד לשון אנכי", און דאָ²⁷ – „אני ערל שפתים", ובפרט אַז לויט פרש"י איז עס אַ שינוי ניט נאָר אין לשון, נאָר אויך אין תוכן הענין²⁸:

„כבד פּה וכבד לשון אנכי" איז רש"י מפרש: „בכבידות אני מדבר", ד. ה. אַז ער קען ריידן, נאָר דאָס קומט אים אָן „בכבידות"; משא"כ „ערל שפתים"

הכתוב, שאהרן נתמנה „לך לפה" בכלל, וגם כאשר משה צריך לדבר, מ"מ, אהרן „יהי לך לפה – למליץ כו'". אבל ראה לקמן הערה 32.

(27) ו. יב. ל.

(28) ראה ש"ך עה"ת עה"פ ערל שפתים.

(29) ו. יב.

(30) ראה מדרש שכל טוב כאן. אברבנאל כאן.

(31) שמות ה, ט.

(32) וצע"ק דלעיל (ו, יג) נאמר רק (כתשובה על הטענה „ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים") „וידבר ה' אל משה ואל אהרן" ופרש"י: „לפי שאמר משה ואני ערל שפתים צירף לו הקב"ה את אהרן להיות לו לפה ולמליץ", דמזה משמע שעיקר התשובה הוא בזה ש„צירף לו הקב"ה

ווען דער שליח ה' וואָס האָט גערעדט צו פרעה במקום (ובכח) המשלח – הקב"ה. ובמילא האָט משה געדאַרפט איבערגעבן דעם גענויגן לשון פון דעם משלח³⁴ (אַן הכפלה והסברה): ער האָט עס געדאַרפט זאָגן בלויז „פעם אחת“ (פונקט ווי דער איבערשטער האָט עס געזאָגט „פעם אחת“), און „כפי ששמעת מפי“ – מיט דעם זעלבן לשון בדיוק ווי ער האָט עס געהערט פון איבערשטן³⁵.

דערביי שטעלט זיך אָבער די שאלה: דער דיבור פון איבערשטן צו משה'ן איז דאָך געווען בלשון הקודש³⁶, ובמילא איז אויך דיבורו של משה צו פרעה געווען בלשון הקודש³⁷ („כפי ששמעת מפי“) – איז ניט מובן: רש"י האָט שוין פריער מפרש געווען אין פ' ויחי³⁸ אַז פרעה האָט ניט „מכיר“ געווען בלשון הקודש³⁹, היינט ווי אַזוי האָט ער

און דעריבער איז רש"י מדייק „כל שליחות ושליחות וכו'“, צו מדגיש זיין אַז דאָס וואָס משה האָט געקענט ריידן איז טאַקע געווען ניט מכה עצמו, נאָר דער-פאַר וואָס ער איז געגאַנגען בשליחותו של הקב"ה, און דאָס האָט אים געגעבן כח ויכולת צו ריידן; און דאָס קומט בהמשך צו דעם וואָס רש"י איז מפרש מיט עטלעכע פסוקים פריער³³: „אני ה', כדאי אני לשלחך ולקיים דברי שליחותי“ – אַז ס'איז גענוג דאָס וואָס „אני“ איז דער משלח בכדי צו קענען מקיים זיין „דברי שליחותי“. – עד"ז בנוגע צום עצם איבערגעבן (זאָגן) דברי השליחות.

ו. עפ"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק די אריכות אין לשון רש"י – „פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי ששמעת מפי“: די כוונה פון משה'ס גיין ריידן צו פרעה איז ניט געווען צו איינריידן פרעה מיט הסברות וטעמים, נאָר צו איבערגעבן די שליחות פון איבערשטן; משה איז גע-

את אהרן'. ודוחק לתרך דשם נאמר הענין רק בקיצור – כי טוף טוף אין חידוש בזה ש„צירף לו כו' אהרן“ (כנ"ל בפנים).

ואולי י"ל (בדוחק עכ"פ), שלכן מוסיף רש"י „להיות לו לפה ולמליץ“, היינו שלא רק „יטעים“ דברי משה, כ"א צריך להמליץ אותם לפרעה (מכיון ש„אתה תדבר גוי“ הוא באופן שפרעה לא יבין, כדלקמן בפנים); וע"ד לשון הכתוב בפ' שמות „הוא יהיה לך לפה“ (וברש"י שם: למליץ כו') שנאמר בדיבור אהרן אל העם, שאז לא דיבר משה אליהם כלל. ולהעיר מפרש"י כאן ד"ה יהי נביאך. תרגום שמות ד, טז. ואכ"מ. (33) ו, כט.

34) להעיר מס' בעלי ברית אברם (למהר"א אוולאי – זקנו של החיד"א) פרשתנו ו, יא-יב (כפי הכתוב שם, כט), „דבר אל פרעה מלך מצרים את כל אשר אני דובר אליך“: „שלא תוסיף כלום מעצמך אבל תאמר הדברים כסדר שאסדר אני לך ובוודאי בסיעתא דשמיא“.

35) ויש להתאים המבואר בפנים גם עם הגירסא (דלעיל הערה 4) „לפי כו'“ – היינו, שהטעם שמשה צריך לדבר רק „פעם אחת כל שליחות כו'“ הוא „לפי ששמעת מפי“, שהוא השליח ששמע ישר מפי הקב"ה (ע"מ למסור דברי ה' לפרעה). וראה גוי"א בא יב, ג.

36) להעיר מפרש"י בראשית ב, כג.

37) ראה גם לבוש האורה לפרש"י פרשתנו ו, יב. וראה מכילתא דרשב"י כאן: „אתה תדבר בלשון הקודש כמלאך ואהרן אחיך ידבר בלשון מצרי כו'“. צפע"נ (להרגצובי) שמות ד, י.

38) נ, ו. – וצ"ע במ"ש בלבוש הנ"ל „ואם פרעה זה הוא פרעה הראשון כבר ידעת שלמד לשון הקודש מיוסף כמו שפרש"י בפרשת ויחי“.

39) וגם להמ"ד „ויקם מלך חדש – חדש ממש“ (פרש"י שמות א, ח (כפי הראשון)) – דוחק לומר שהי' מכיר בלשון הקודש, והרי פרעה לא

* אבל קשה לפרש „ולמליץ“ כדלקמן בפנים (תרגום מלשון הקודש ללשון מצרי) – כי בפשטות נקט רש"י לשון הכתוב דפי' שמות עם פירושו, כדלקמן בפנים ההערה.

זיינע רייד צו פרעה, איז ניט געווען אים אויפצוקלערן מיט דברי טעם וכו' (דאָס איז געווען אהרן'ס תפקיד – „ואהרן אחיך יהי נביאך“, כנ"ל), נאָר אים צו „שופט“ זיין – אין אַן אופן ווי „ורודה“ וואָס דאָס איז „לרדותו במכות ויסורין“.

און עד"ז בענינינו: משה רבינו האָט געדאַרפט זאָגן צו פרעה „שלח את עמי“ מיט אַ שטרענגקייט און בייזערן זיך אויף אים, אַז פונעם אופן הדיבור (און פונעם אויסדרוק פון משה'ס פנים בשעת מעשה וכו')⁴² זאָל פרעה פאַרשטיין אַז דאָס איז „קשות“ – בדוגמא פון מכות ויסורין.

ת. פון יינה של תורה אין דעם פרש"י:

אין דעם ענין פון „ראה נתתיך אלקים לפרעה“ („שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין“), איז חסידות⁴³ מבאר: בשעת קליפות זיינען בעוצם תקפן (וואָס דאָס איז דאָך מחמת יניקתן וכו'), האָט אפילו⁴⁴ אַ צדיק קיין כח ניט זיי אַראָפֿ־צואוואַרפן און צעברעכן (ע"ד מחז"ל⁴⁵: „אם ראית רשע שהשעה משחקת לו אל תתגרה בו“); דאָס איז נאָר ב„יכלתו ית' שהוא כל יכול“, אַז אפילו אַ רשע וואָס איז „כל גאה“, זאָל זיין – „והשפילהו . . הכניעהו והדך רשעים חתתם“⁴⁶.

און דאָס מיינט „ראה (ל') חידוש

געקענט פאַרשטיין וואָס משה האָט גע- זאָגט בלה"ק?

דעריבער איז רש"י ממשיך: „ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו וכו'“, וואָס „ימליצנו“ האָט אין זיך (אויך⁴⁰) דעם טייטש פון איבערזעצן פון איין שפראַך אויף אַ צווייטער, ווי רש"י האָט שוין פריער מפרש געווען (אין פ' מקץ⁴¹) אויפן פסוק „כי המליץ בינותם“: „כשהיו מדברים עמו ה' המליץ ביניהם היודע לשון עברי ולשון מצרי וה' מליץ דבריהם“.

ד. ה. אהרן וועט האָבן אַ צווייענדיקן תפקיד: א) „ימליצנו“ – איבערזעצן פון דער שפראַך פון דברי משה, ב) „ויטעימנו כו'“ – מסביר ומטעים זיין דעם תוכן פון זיינע רייד, באופן אַז זיי זאָלן נתקבל ווערן „באזני פרעה“.

ז. לכאורה איז נאָך אַלץ ניט גלאַטיק: וויבאלד אַז פרעה האָט סיי ווי ניט פאַר- שטאַנען וואָס משה האָט מיט אים גע- רעדט, טאָ וואָס איז געווען די תועלת פון משה'ס דיבור? ועד כדי כך, אַז אויף דעם איז געווען אַ ספעציעלע נתינת יכולת, כנ"ל.

איז דער ביאור: דאָס קומט בהמשך צו פרש"י אין פריערדיקן פסוק: „נתתיך אלקים לפרעה – שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין“. ד. ה. משה'ס ענין אין

למד לשון הקודש כל זמן היות יוסף משנה למלך (בערך שמונים שנה!). וראה פנ"י פרשתנו ו, יב. ומ"ש בלבוש שם, וואס הוא פרעה אחר כבר ידעת מאמרם ז"ל שאין ממנין מלך מצרים עד שיוכל לדבר בכל שבעים לשון" – צ"ע, שהרי מפורש ברש"י ויחי שם „על לשון הקודש שאני מכיר עתה על ע' לשון כו'“. וראה גם רש"י האזינו לב, ח.

(40) אבל אייז פירושו בדוקא בכל מקום – ראה (בענינינו) פרש"י שמות ד, טז (כנ"ל הערה 32).

(41) מב, כג.

(42) ראה פרש"י בשלח טו, ת.

(43) אוה"ת פרשתנו ע' ו'לא. ד"ה ראה נתתיך תרל"א, תרע"ז, תשט"ו. פלה הרמון פרשתנו ע' סד.

(44) באוה"ת שם „אלא לצדיק“. ואולי צ"ל „גם לצדיק“ (כבד"ה ראה נתתיך תרל"א: גם לצדיקים מופלגים. ועד"ז בד"ה זה דת"רע"ז).

(45) ברכות ז, ב. מגילה ו, ב. אבל צ"ע אם זוהי אותה הדרגא ממש בתוקף. וראה לקמן הערה 55.

(46) איוב מ, יא"יב. וראה גם יהל אור ע' שסו.

איז אַ ניצוץ פון משה רבינו, כידוע⁵⁶, וואָס האָט דעם כח צו „מכניע“ זיין די רשעים – אויך ווען זיי זיינען בתקפם⁵⁷.

און דאָס איז דער טעם פנימי פאַרוואָס משה רבינו האָט געמוזט ריידן צו פרעה'ן (א) און ס'איז ניט געווען גענוג דיבור של אהרן – (ב) כאָטש אַז דער דיבור איז געווען אין אַ שפּראַך וואָס פרעה האָט ניט פאַרשטאַנען –

ווייל דאָ האָט זיך געמוזט אויפּטאָן די שבירה פון פרעה'ן ווען ער איז נאָך בתקפו, און דעריבער (א) איז עס נאָר בכחו של משה; (ב) עס איז ניט אַן ענין פון בירור, נאָר שבירה⁵⁸ (לדונו כו'), און ס'איז דערפאַר ניט נוגע אַז פרעה זאָל פאַרשטיין דעם דיבור.

ט. עפ"י הנ"ל איז אויך מובן דאָס וואָס רש"י זאָגט אַז משה האָט געמוזט איבערגעבן דברי הקב"ה „כפי שמעת

ופליאה) נתתיך אלקים לפרעה": הגם אַז פרעה איז נאָך געווען בתקפו, ביז אפילו „לא ה' עבד יכול לברוח ממצרים“⁴⁷, האָט דער אויבערשטער געגעבן משה'ן „ממשלה זרוע כאל-⁴⁸ ממש על פרעה“⁴⁹, ביז צו רודה זיין אים „במכות ויסורין“⁵⁰.

און דער כח איז געגעבן געוואָרן דוקא צו משה'ן⁵¹: וואָרום זייענדיק דער נשיא הדור, דער „אנכי עומד בין ה' וביניכם גו' להגיד לכם את דבר ה'“⁵² – אַ ממוצע דורך וועמען עס ווערט נמשך „דבר ה' ממש“⁵³ – דעריבער ווערט דורך אים נתגלה כוחו ויכלתו ית', „לרדותו במכות ויסורין“. [און דערמיט איז מובן פאַרוואָס ר' שמעון בן יוחי האַלט אַז „מותר להתגרות ברשעים“⁵⁴ (אויך ווען „השעה משחקת להם“⁵⁵) – ווייל רשב"י

(47) פרש"י יתרו יח, ט. מכילתא שם, יא.

(48) איוב שם, ט. (זרוע כאל").

(49) ל' אוה"ת שם, ד"ה ראה נתתיך תרל"א.

(50) וראה בארוכה תו"ח פרשתנו בפסוק הוא אהרן ומשה (קט, ב ואילך) דפרעה הו"ע קשה עורף דקליפה, תוקף הישות והגטות, והכנעתו היא רק ע"י משה כו', עיי"ש. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' רכט"רל.

(51) ראה אוה"ת שצויין בהערה 43, „לפי שמהו ה' משם מ"ה דא"ק . . שהוא למעלה מהתהו ותיקון כו'". ובהדרושים ד"ה ראה נתתיך הנ"ל מקשר זה עם הא שמהו הוא נשמה דאצילות. וראה גם תו"ח שם (קכ, ב ואילך). אוה"ת שבהערה הקודמת.

(52) ואתחנין ה, ה.

(53) ראה בארוכה סד"ה פנים בפנים תרנ"ט (ע' קצד"ה). וראה תו"ח פרשתנו קטן, א ואילך. ועוד.

(54) ברכות ומגילה שם.

(55) ראה מקומות שצויינו בהערה 43 (שגם „כל גאה והשפילהו גו'").

וצע"מ מסגיית הגמרא שם, דלתירוך א' (וראה טו"א מגילה שם. רי"ף ועץ יוסף לע"י ברכות שם) גם רשב"י מודה דשעה משחקת לו שאני. ובכל אופן צ"ע מהמבואר כסוגיא שם שאין פלוגתא בין רשב"י והמ"ד „אל תגתרה בו' (כמו שמתרץ בגמרא בכמה אופנים. ולתי' א' דלכו"ע כל צ"ג

מותר להתגרות כו', לאו דוקא רשב"י (משה) וכיו"ב). וראה חדושי גאונים לע"י ברכות שם (בשם הצ"ח)*.

ואולי הכוונה, דזה שרשב"י אמר באופן סתמי „מותר להתגרות כו'“ (מבלי לחלק כו'), הוא מכיון שמצד דרגתו הוא מותר להתגרות בכל אופן. ועצ"ע.

(56) סידור שער הל"ג בעומר בסופו (בשם כתבי האריז"ל וכו').

(57) באוה"ת (שבהערה 43): „ואפשר רשב"י דפ"ק דברכות ה' ג"כ מבחי' זו כו'“. אבל במאמרים ד"ה ראה נתתיך הנ"ל מבואר זה בפשטות, ככפנים.

(58) ראה תו"ח שם (קכא, סע"א): „אתה תדבר כו' פ' תדבר לשון הכנעה כו' להכניעם ולהשפילם בתכלית כו'“.

(* שם מבואר „שאין הכוונה בסוגיות הללו להקשות מרשב"י ור"ד על ר"י דאולי פליגי ומי"ס שמוותר להתגרות ומי"ס שאסור להתגרות כו' כל הקושיות של הגמ' כו' הוא למימרי קראי אהדדי“. אבל לכאורה אין לתרץ בהמאמרים פנ"ש, שהרי מי"ק שם שהתי' האחרון בגמ' (ברכות) שעה שמשחקת שאני הוא לשיטת רשב"י.

און דעריבער איז דוקא אָט דער ביטול פון „ערל שפתים“ געווען די אתדל"ת, הכנה והקדמה צו „ראה נתתיך אלקים לפרעה גו" – דורכן ביטול אין אן אופן פון „בלי שום הרגש כלל“⁶² קען דערנאָך זיין (ע"ד פון „שכינה מדברת מתוך גרונו של משה“) – „דבר ה' ממש"ם⁶³ – וואָס פאָדערט זיך צו דער שבירה פון פרעה'ן.

יו"ד. לכאורה קען מען נאָך אַלץ פרעגן: ווי קומט עס, וואָס דוקא פרעה האָט געהערט די שליחות ה' (אויך) פון משה'ן אַליין, און בנ"י האָבן עס געהערט בלויז פון אהרן'ען („ודבר הוא לך אל העם“)?

אמת טאָקע, אַז בנ"י האָבן ניט גע- דאַרפט אָנקומען צו דעם, משא"כ די שבירה פון פרעה (קליפה בתקפה) האָט געמוזט זיין נאָר דורך כחו של משה⁶⁴

[און עד"ז איז עס אויך אין פּשטות הענין: אידן זיינען מאמינים בני מאמי- ניס⁶⁵, דעריבער איז פאָר זיי גענוג אַז אהרן גיט זיי איבער, אַלס שלוחו של משה, וואָס משה האָט געהערט פון אוי- בערשטן – איז „ראַמן העם גו"ם⁶⁶; ביי פרעה אָבער וואָלט דאָס ניט מספיק

מפּי" דוקא: אָט דעם כח, צו קענען צעברעכן קליפות ווען זיי זיינען נאָך בתקפו, האָט משה רבינו געהאַט מצד דעם וואָס ער איז געווען דער שליח ה', דורך וועמען עס איז נתגלה געוואָרן כחו ית' („זרוע כא"ל"); און דעריבער איז דער דיבור געווען אין אן אופן פון „אתה תדבר . . כפי ששמעת מפּי": ע"ד „שכינה מדברת מתוך גרונו של משה“⁵⁹.

דערמיט קען מען אויך מבאר זיין וואָס דער סדר פון „אתה תדבר, פעם אחת כל שליחות ושליחות כפי ששמעת מפּי כו" האָט זיך אָנגעהויבן ערשט נאָך דעם ווי משה האָט געטענה'ט, „אני ערל שפתים“:

ס'איז מבואר אין חסידות⁶⁰, אַז דאָס וואָס משה איז געווען „כבד פה וכבד לשון" האָט זיך עס גענומען מצד זיין ביטול צו אלקות – אַז צוליב זיין גודל הביטול האָט ער ניט געקענט משפיע זיין, ע"ד ווי „אידי דטריד למבלע לא פליט“⁶¹.

דערפון איז מובן, אַז אויך דער ענין פון „ערל שפתים" ווייזט אויפן גודל הביטול פון משה רבינו; און נאָך אויף אַ גרעסערן ביטול ווי „כבד פה וכבד לשון" – וואָרום „כבד פה וכבד לשון" מיינט אַז עס איז נאָך געבליבן דיבור (השפעה), נאָר ס'איז „בכבידות", נאָך ניט ביטול לגמרי; „ערל שפתים" אָבער ווייזט אויף ביטול בתכלית, וואָס דערפאַר קען ער אינגאַנצן ניט ריידן.

62 ד"ה פנים בפנים שם. וראה תו"ח שם (קב, ריש ע"ב) דלפי שמשוה הי' „בחי' הביטול במציאות ממש בהעדר הרגשת עצמו מכל וכל כו" הי' יכול „להכניע . . קליפה תקיפה דפרעה וכו'", עיי"ש.
63 להעיר ממדרש הגדול כאן: „ובשביל שאמר אני ערל שפתים זכה לבסוף אנכי עומד בין ה' וביניכם“.

64 כמבואר בארוכה בתו"ח שם. אוה"ת שבהערה 50.

אבל להעיר מדיבור משה אל בנ"י ריש פרשתנו (ו, ט); פרש"י בא, יב, ג (ושקוט"מ במפרשי רש"י שם), ואכ"מ.

65 שבת צ, א.

66 שמות ד, לא.

59 נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087. וראה ד"ה פנים בפנים שם. ובכ"מ.

60 תו"א כג, סע"א. לקו"ת עקב יד, סע"ב. שם ד ואל"ך. סידור ק, ב (ועוד). אוה"ת פרשתנו ע' רו. ביארה"ז להצ"צ ע' תמו. ועוד.

61 כן הובא בכ"מ בדא"ח (ראה בעניינו סידור וביארה"ז שם). וראה חולין קח, ב.

אהרן'ס דיבור איז געווען אין דער זעל- בער דרגא ווי ווען ער קומט פון פה של משה – בדרך מעבר; משא"כ ביי פרעה איז אהרן בלויז געווען „נביאך“, וואָס דאָס מיינט (כפרשי"י) „מתורגמן“ – און ווען אַ דבר השפעה ווערט איבערגעגעבן דורך אַ מתורגמן קומט זי אַראָפּ בדרך ירידה ושינוי לפ"ע המקבלים, כמבואר בכ"מ⁷¹.

יא. די הוראה פון דעם אין עבודה פרטית פון כאו"א:

ס'איז דאָ אַמאָל אַז די נפש האלקית געפינט זיך אין גלות אין נפש הבהמית, ביז אין אַן אופן וואָס „השעה משחקת לה“ – די קליפה איז אין אַ מצב פון „גסות . . שמגבי עצמה על אור קדושת נפש האלקית כו"מ⁷².

איז די עצה אויף דעם – „נתתיך אלקים לפרעה . . לרדותו במכות ויסורין“: עס דאַרף זיין דער „יהי אדם יצ"ט על יצה"ר כו"מ⁷³, „ירעים עלי בקול רעש ורוגז להשפילה . . לומר לו אתה רע וכו"מ⁷⁴, און דאָס גופא ברעכט די גסות הקליפה פון נפש הבהמית, כמבואר בארוכה אין תניא⁷⁵.

וי"ל בדא"פ עכ"פ, אַז דעם כח אויף דעם האָט מען פון משה רבינו, וואָס אים האָט דער אויבערשטער געזאָגט „ראה נתתיך אלקים לפרעה, שופט ורודה לרדותו במכות ויסורין“; און דעריבער איז אַט דער כח פאַראַן ביי יעדן אידן,

געווען און דעריבער האָט משה אַליין געמוזט ריידן];

פונדעסטוועגן איז עס ניט גאָר גלאַ- טיק: פאַרוואָס זאָל ביי אידן פעלן אַט דער ענין נעלה פון דיבורו של משה?

דער ביאור אין דעם: ווען אהרן גיט איבער דברי משה צו די אידן איז עס דאָן ביי אים נאָר בדרך „מעבר“⁷⁶, די אידן נעמען דעם דיבור של משה אָן קיין שינוי וירידה (במעלתו) מצד דעם ממוצע; ע"ד ווי „משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וכו"מ⁷⁸, וואָס הגם אַז עס איז דורכגעגאַנגען כו"כ ממוצעים, פונדעסטוועגן איז עס אַלץ די „תורה מסיני“, כמחז"ל⁷⁹ כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני.

דאָקעגן ביי פרעה, אויב דיבורו של משה וואָלט צו אים געקומען (נאָר) דורך אהרן'ען, וואָלט עס געמוזט זיין אין אַן אופן פון התלבשות (ושינויים) וכו', ובמילא וואָלט אינעם דיבור געפעלט פון כחו של משה וואָס פאַדערט זיך לשבירת פרעה כנ"ל.

דערמיט איז אויך מובן דער שינוי הלשון אין די פסוקים – ביי בני שטייט אַז אהרן „יהי לך לפה“, און ביי פרעה – „ואהרן אחיך יהי נביאך“: ביי אידן איז אהרן געווען פיו של משה („לך לפה“)⁷⁰,

67 ראה חילוק מעבר והתלבשות – קו"א ד"ה הבהין מ"ש בפע"ח (קנה, א). לקו"ת מטעי פט, ג. ד"ה פנים בפנים שם. ובכ"מ.

68 אבות בתחילתה.

69 נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1088. ועוד.

70 בתו"ח שם (קט, ב) מוכיח מזה ד, לגבי זקני ישראל יהי אהרן עיקר המדבר (משא"כ לגבי פרעה . . יהי נביאך . . ולא שיהי לפה ממש) – אבל מובן שיש בזה גם הפירוש שהוא פיו דמשה. וכמובן מתו"ח שם קטז, ב ואילך (עיי"ש).

71 ד"ה פנים בפנים שם. המשך תרס"ו ע' קב. ובכ"מ.
72 תניא פכ"ט (לו, א).
73 ברכות ה, א.
74 ל' התניא שם (לו, א).
75 שם (לו, א ואילך). וראה ג"כ תניא פל"א (לט, ב ואילך).

אז די זעלבע ענינים וואָס זיינען געווען
ביים דור המדבר זיינען פאַראַן אויך
איצט –

און דורכדעם וואָס מ'פאַרבינד זיך
מיטן נשיא הדור, כ"ק מו"ח אדמו"ר,
האָט מען ניט וואָס צו נתפעל ווערן
פון די העלמות והסתרים, וואָרום מ'האָט
דעם כח פון משה רבינו זיי צו צעברעכן
– „לרדותו במכות ויסורין“.

– אַוודאי דאַרף מען גיין בדרכי נועם
ובדרכי שלום, אַזוי איז דער רצון פון כ"ק
מו"ח אדמו"ר, און ווי ער האָט געבעטן
ביי זיין פאָטער כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב
נ"ע אַז זיין נשיאות זאָל זיין בחסד
וברחמים;⁸⁰

אַבער וויסן דאַרף מען, אַז בשעת מען
איז צוגעבונדן צום נשיא הדור – וואָס
די התקשרות איז דורך לימוד תורתו,
היטן זיינע תקנות⁸¹ והליכה באורחותיו
נס"י⁸² – דעמאָלט האָט מען ניט וואָס
צו נתפעל ווערן פון קיינע העלמות
והסתרים,

און אַזוי ווי דעמאָלט האָט משה רבינו
צעבראַכן קליפת פרעה און אַרויסגע-
פירט אַלע אידן פון גלות מצרים, „ביד
רמה“⁸³, אַזוי וועט זיין אויך איצטער,
אַז ניט קוקנדיק אויף קושי הגלות,
וועט דער משה שבדור⁸⁴ אַרויסנעמען
אונז אַלעמען פונעם גלות צו דער
גאולה האמיתית והשלימה, „ביד רמה“
ובקרוב ממש.

(משיחות ש"פ ווארא תשכ"ט, תשט"ו)

וואָרום „כל נפש ונפש מבית ישראל יש
בה מבחי' משרע"ה"⁷⁶.

און על אחת כמה וכמה אַז אַזוי
איז עס ביי אידן אַלס כלל און באַם
נשיא הכלל, וואָס הנשיא הוא הכלל⁷⁷:
כשם ווי משה רבינו אין זיין צייט האָט
געהאַט דעם כח צו רודה זיין פרעה
„במכות ויסורין“ אפילו ווען „השעה
משחקת לו“, אַזוי איז עס בכל דור ודור,
אַז דער נשיא הדור, דער „אתפשטותא
דמשה בכל דרא ודרא“⁷⁸, האָט דעם
כח דורכצוברעכן אַלע העלמות והסתרים
וואָס זיינען דאָ אויף קדושה, אויך ווען
זיי זיינען בתקפם.

יב. דאָס איז אויך דער ענטפער צו די
וואָס טענה'ן: וויבאַלד אַז מ'געפינט זיך
אין דעם חושך כפול ומכופל פון דרא
דעקבתא דמשיחא מיט אַזויפיל גרויסע
העלמות והסתרים וכו' וכו' – היינט ווי
קען מען דורכפירן די תביעה פון רבותינו
נשיאינו צו מפייץ זיין דעם לימוד תורת
החסידות און די הליכה בדרכי החסידות
בכל מקום ומקום, ובפרט אין די ערטער
וואָס זייער מצב איז אַזוי נידעריק, אַז זיי
זיינען גאָר מונע ומעכב וכו'?

דאַרף מען וויסן, אַז אתפשטותא
דמשה בכל דרא ודרא, אויך אין דרא
דעקבתא דמשיחא

– ואדרבה: וויבאַלד די נשמות פון
היינטיקן דור, דרא דעקבתא דמשיחא,
זיינען בבחי' „גלגול“ פון די נשמות
פונעם דור המדבר כידוע⁷⁹, איז זיכער,

76) תניא רפ"ב. וראה ג"כ ביאור לאגה"ק סי'
וך בסופו.

77) פרש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל'
מלכים פ"ג ה"ו.

78) תקו"ז תס"ט (קיד, א). וראה ב"ר פנ"ו, ז.

79) לקו"ת טו' הליקוטים להאריז"ל שמות ג,
ד. שער הגלגולים הקדמה כ'.

80) לקו"ש ח"ב ע' 502.

81) היום יום ע' סה.

82) ראה אגה"ק סי' זך וביאורו.

83) בשלח יד, ת.

84) דמשה גואל ראשון הוא גואל אחרון –

נסמן ונתבאר בלקו"ש ח"א ע' 8 ואילך.